

ПРЕДГОВОР КЪМ ВТОРИЯ КЕРВАН (за гарвани и хора)

Тази книга е една безкрайна градина, чиито плодове не спират да (се) раждат. Живях в нея седем месеца, но израснах с няколко десетилетия. Малко са местата, на които съм била толкова дълго време. А още по-малко са местата, на които мога да присъствам така смислено.

В процеса на писане разбрах, че искам да помагам на света, не защото светът има нужда от мен, а защото аз имам нужда от него. Видях себе си и в трудни за понасяне състояния. Малко преди да потегли керванът за гарвани, ми беше някак сърдито и преситено. Познавах всяко кътче от него, всеки негов аромат и всяка обитаваща го твар. Обгрижвах и мислех за всичко поотделно. Опитах се да подредя нещата така, че всички да заживеят добре, за да може, когато и ти влезеш тук, да кажеш – тази книга някой я е мислил. А в най-добрия случай – че тази книга е измислена добре.

Първото издание беше объркващо за всички ни – „Керван за гарвани“ излезе като своеобразна пънкърска чернова. Беше искрено пътуване из дивашкото ми въображение, което опитомих с търпение и език, достоен да общува със света. Това е и целта на този текст – да общува. Защото общуването е най-голямата победа, която сме постигнали в еволюционен план.

Позорно е да се занимаваме с още кръв и омраза. Още по-срамно е да толерираме, подкрепяме и създаваме тирания, отнемаща човешки животи, във времена, в които сушата и гладът прекрочват прага ни.

Посвещавам тази книга на бъдещето, което винаги идва.

На нас пожелавам да сме първите, които вместо паметници на таласъми, завещаваме паметници на Свободата.

Неу You, приятно търкаляне на камъка!

юли-август, 2022 г., Амстердам

*Мъж пътувал четиридесет и шест години във времето,
но никой не знае дали напред или назад,
защото живеел в Делиормана.*

Николай Тодоров

Въпреки всички опити на социалистите да построят град на мястото на тази груба къртовска шега, промените на новото хилядолетие не са достигнали дотук и хората продължават културното си развитие единствено в селското стопанство.

Градът не би приличал на нищо без шарените и спретнати градини, на които домакините обръщат специално внимание. Така жените се отвличат от ленивото време, което дотежава на всички. За мъжете е по-лесно, доколкото може да се разчита на хазарта, кредитите, махленския и битовия алкохолизъм, които неизбежно водят до мъчителни страдания в семейството, черния дроб и стомаха.

Изглежда, само животът на възрастните е изпълнен с безгранична свобода. Усещам благородното им чувство за съзната самота и липса на всякаква надежда или страх, че нещо може да се промени.

Филип Каниц, юни 2018 г.

Из „Несъществуващият град на Феликс Каниц“

Беше убедително топъл октомври. Без никакви колебания и облаци светът започна да цъфти отново и малцина успяха да усетят умората от лятото. Слабият нощен ветреца донасяше нов по-свеж въздух и в сутрини като тази върховете на тревичките блестяха ослепително, а гърдите на хората, отиващи на работа, се пълнеха с бодрост и чистота. Градът бе толкова малък, че някои хора бяха навсякъде.

– Внимание! Внимание! Внимание! – влезе гласът на мюезина през отворения прозорец на Тодоров. – Снощи вечерта почина Исмаил Рефат Кямил, син на Рефат от Ножарево, внук на Кямил Коларя от Ножарево! Внимание! Внимание! Внимание! – повтори по-настоятелно и високо гласът. – Почина внукът на Кямил Коларя от Ножарево! Почина синът на Рефат от Ножарево! Почина Исмаил Рефат Кямил! Внимание! Внимание! Внимание!

„Разбира се! – нацупи се Тодоров. – В този град дори не можеш да умреш на спокойствие!“

Съобщението за смъртта на непознатия Исмаил завари Тодоров по пижама. Беше потънал в пружините на стария разтегателен диван, с празна чаша кафе в едната си ръка. Опитваше се да гледа сутрешните новини. Излъчваха драматични кадри от сблъсъците между протестиращите и органите на реда в столицата.

„Все едно живеем в паралелни държави“ – помисли си Тодоров и изключи телевизора.

Помота се още малко из хола, но усещаше, че мястото му не е тук. И наистина, отдавна се беше запътил към банята, с намерението да обръсне рехавата си брада и да се изкъпе. Но прецени, че е по-добре да хапне и ако има да се цапа, да е преди банята.

С останалото в хладилника си приготви обичайната ергенска закуска. Върху дървената дъска, която служеше

и за чиния, нарязва четвърт домати, малко сирене и едно твърдо сварено яйце. Посоли ги обилно. Повдигна глава като гъска и натъпка на няколко пъти всичко в устата си. Преглътна трудно, без никакво удоволствие и както често ставаше, усети болка и леко гадене от този биологичен навик.

По пътя към банята Тодоров си мислеше за гимназията, в която бе учител по география от двадесет години. Всички в училището бяха изненадани, че именно той успя да напише и спечели европейски проект за реновация на учебната среда, която често обвиняваше, че „причинява апатия към учебния процес“.

Събитието се стори толкова необичайно и свръхестествено, че директорът на гимназията изпита своего рода провинциална суета и реши да го увековечи, да отбележи спечелването на проекта подобаващо. От липса на други познания по увековечаване директорът обяви днешния пазарен ден за неучебен, а вечерта – за банкетна. Това се стори приятно на всички от гимназията, най-вече на Тодоров, който от години не беше стъпвал на пазара.

Звукът на тримера се спусна по бледото му лице и закътня из банята като хросторез в трънак. Цялото внимание на Тодоров бе съсредоточено върху абсолютното и гладко обръсване, без да оставя шанс на стърчащи косъмчета, които биха му напомнили с присмех, че цялата му работа е такава – недовършена.

След като приключи с бръсненето, Тодоров провери лицето си в огледалото. Всичко беше наред. Поогледа се още малко, но реши, че и така не се харесва. Изпита притеснение заради болезнения червен обрив, който веднага порасна на мястото на брадата.

Кой знае защо, се сети за онази пиянска откровеност на един негов приятел. Приятелят му твърдеше, че Тодоров прилича на хората, на които искаш да забиеш един шамар още като ги видиш. „Дали всички хора ме виждат по този начин? – запита се той и у него тутакси пропълзя желание-то сам да си забие един шамар. – Да бях си пуснал музика, вместо да се бръсна! Сякаш има кого да впечатля! – загледа отново зачервяващите се бузи. – А този проклет обрив...“

Излезе на улицата облечен в дрехите, които смяташе, че не биха накарали другите хора да му бият шамар. Светлата риза се сливаше с цвета на кожата му и Тодоров съвсем бе останал безлик. Ако не беше тъмнокафявият панталон, който се отличаваше и с това, че стои широко върху хилавите му крака, Тодоров би останал напълно прозрачен. Вероятно хората щяха да се блъскаат в него, без дори да му се извинят.

Беше вече обяд. Слънцето висеше в средата на небето и напичаше минзухарите, сварили да цъфнат отново. Няколко лениви котки се бяха изтегнаели по металните огради на типологичните къщи, различаващи се единствено по цвета на котките, дължината на пердетата и спретнатите райски градини. Обичайният аромат на свински лайна, идващ от свинекомплекса до града, беше временно замесен от този на прясно положения асфалт. Новите улици, гордо изпънати, блеснали като оперението на млад гарван, и отражението на слънчевите лъчи избождаха очите на Тодоров.

„Да бях си взел очилата!“ – измънка той и присви очи като ескимос. Вдигна глава нагоре, за да се успокои в синьото небе, но забрави, че е обяд, и слънцето бръкна в очите му още по-силно: „Каквото на небето, това и на зе-

мята! – измърмори и се опита да намери утешение другаде: – Каква топла есен! И не мирише на свински лайна от свинекомплекса!“.

Докато вдишваше аромата на прясно положения асфалт, зад гърба си чу познат женски глас:

– Николайчо, ти ли си?

Тодоров се обърна и видя леля Тинка. Хилава и дребна женица, в ранните си седемдесет, напълно здрава и излишно бърлива. Двете с майка му бяха колежки. Работеха като фелдшерки в Спешна помощ, споделяха еднакви семейни и кариерни грижи. Заради нощните дежурства често се налагаше едната да замества другата при отглеждането на децата. По едно време образите на майките до толкова се сраснаха в един, че Тодоров се обръщаше и към двете с „мамо“.

– За съжаление, лельо Тинке, аз съм! – отговори подразнено Тодоров, защото добре познаваше леля Тинка и знаеше, че зад въпроса ѝ: „Николайчо, ти ли си?“, стои друго – намек, че незаслужено дълго не са се виждали.

Сякаш са остарели поотделно, а не е трябвало. И защото толкова дълго не са споделяли времето си заедно, сега им е трудно да се разпознаят. Тодоров знаеше, че според леля Тинка за всичко беше виновен той и това го дразнеше.

Възрастната жена не обърна внимание на отговора му, защото го беше хванала решително за ръката и го местеше като дете под сянката на най-близкия кестен. Личеше си, че иска да остане в компанията на Тодоров, който още преди разговора започна да се отегчава и да нервничи. Докато го настаняваше под кестена, възрастната жена наблюдаваше с крайчеца на околото си Николайчо, когото беше отгледала. Мислеше си, че изглежда все тъй блед и болнав както преди, и не намери нищо радостно в него.